

**AİLE İÇİ ŞİDDETİN MEDYADAKİ GÖRÜNÜRLÜĞÜ VE SOSYAL HİZMET
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ****VISIBILITY OF DOMESTIC VIOLENCE IN MEDIA AND EVALUATION FOR SOCIAL
WORK****Arş. Gör. İrfan DOĞAN**Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, irdogan07@gmail.com,
Ankara/Türkiye**ÖZ**

Son yıllarda aile içi şiddet olguları artış göstermektedir. Aile içi şiddetin içinde en çok öne çıkan olgu ise kadına şiddettir. Aile içi şiddet olgusu çok sık ekranlarda öne çıkmaya başlamış ve kadın cinayetleri medyadan çok sık duyulur olmuştur. Medyanın da etkisiyle bunlar daha fazla görünür olmaya başlamıştır. Medya etkisiyle daha fazla görünür olan aile içi şiddet, aile yaşamını ve dinamiklerini etkilemektedir ve aile içinde huzursuzluğa sebep olabilmektedir. Sosyal hizmet alanlarından biri de aile refahı alanıdır. Aile refahı alanı, ailelerle yapılan çalışmaları, ailelere yönelik hizmetlerin planlanması ve sunulmasını kapsamaktadır. Sosyal hizmet müdahalesi kapsamında şiddete uğrayan kadınlarla profesyonel çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışma, aile içi şiddetin medyadaki görünürliğünün artmasını aile refahı ve sosyal hizmet perspektifinde değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile içi şiddet, medya, sosyal hizmet**ABSTRACT**

In recent years, cases of domestic violence have increased. The most emphasized fact in domestic violence is violence against women. It is often seen the fact of domestic violence on TV, they have been also heard crimes against women from news. These have been appeared a lot by means of effect of media. Domestic violence which have been appeared a lot with effect of media affect family life and its' dynamics, it also may cause unrest in family. The field of family welfare is one of the fields of social work. The field of family welfare encompasses works with families, planning and providing services toward families. In the context of social work intervention, some works are carried out with women who are victims of violence. In this process, women are taken under protection with protection decision. This study aims to evaluate increasing visibility of domestic violence in media in the perspectives of family welfare and social work.

Keywords: Domestic violence, media, social work**1.GİRİŞ**

Aile içi şiddet tüm boyutlarıyla günümüzde daha fazla artış göstermektedir. Medyada aile içi şiddete ilişkin temsillerin artması ailenin bütünlüğünü ciddi biçimde etkilemektedir. Ailenin temel fonksiyonlarını yerine getirememesi ya da parçalanması durumunda toplumda da ciddi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Aile bazen bireylerin şiddet gördüğü, bedensel ve ruhsal olarak zedelendiği bir ortam da olabilmektedir. Aile içi şiddet tüm toplumları ve toplumların tüm katmanlarını etkileyen yaralayıcı ve yaygın bir problem olarak değerlendirilmektedir. Aile içi şiddet, aile üyelerinden biri tarafından aynı ailedeki diğer üye ya da üyelerine yönelik, bireylerin yaşamını, fiziksel veya psikolojik bütünlüğünü ve bağımsızlığını tehdit eden, kişiliğine veya kişilik gelişimine ciddi boyutlarda zarar veren eylem veya ihmal olarak tanımlanmaktadır (Kitiş ve Bilgici 2007). Aile Araştırma Kurumu tarafından Türkiye'de yapılan çalışmada, medyanın en azından şiddete karşı duyarsızlaşmaya yol açarak, bireyler üzerinde bir etki sergilediği görülmüştür (Güleç ve diğ. 2012).

Sosyalizasyon sürecindeki bireyin (özellikle çocuk ve ergenin) dışarı ile karşılıklı etkileşmesi açısından medya, bireyin duygusal ilişkiler yaşadığı ailesi, akrabaları, arkadaşları okulu, çalıştığı yer kadar önemli bir

yere sahiptir. Günümüzde medya, özellikle televizyon, sadece şiddet ve suç için değil, çocukların cinsiyet rollerini algılamada, politik görüşlerini geliştirmede, etnik ve ırka ilişkin tutumları ve sosyal davranışları oluşturma ve geliştirme hakkında bilgi sağlamak gibi birçok önemli sosyal olay için de etkin olmaktadır (Güleç ve diğ. 2012).

Medyada çok fazla şiddet içeren programların izlenmesi, çocuk ve yetişkinlerde kısa ve uzun süreli etkilere sebep olmaktadır. Sürekli şiddet içeren programların izlenmesi ve bunların medya tarafından normalmiş gibi gösterilmesi bireylerin şiddete karşı duyarsızlaşmalarına ve şiddeti normalmiş gibi algılamalarına sebep olmaktadır. Bunlar medyadaki şiddetin kısa süreli etkilerine örnek olabilir. Medyadaki şiddetin uzun süreli etkileri ise daha çok çocuklarda görülebilmektedir. Çocuklar medyadaki şiddet gösteren kişileri örnek alabilmekte ve yaşamlarının sonraki dönemlerinde şiddet gösteren davranışlar sergileyebilmektedir.

Aşırı miktarda şiddet ve ölümün, haber programlarında gösterilmesi, sosyal saldırganlığı etkilemekte ve şiddet içeren bir toplum imajı yaratmaktadır. Aynı şekilde, şiddet içeren video ve bilgisayar oyunlarının çocukta saldırganlık davranışlarının görülmesine katkısı olabileceği belirtilmektedir. Ayrıca şiddet eğilimi olan kişilerin şiddet içeren programları seçtiğine dair kanıtlar da bulunmaktadır (Güleç ve diğ. 2012).

Sosyal hizmetin aile refahına ilişkin müdahaleleri de aile içi şiddetin medyada daha fazla yer almasıyla değişime uğramıştır. Özellikle kadına yönelik hizmetlerde artış görülmüş ve kadını koruyan yasalar önemli hale gelmiştir. Birçok gelişmiş ülkede olduğu gibi Türkiye’de de özellikle son yıllarda ailenin korunması ve geliştirilmesi amacı ile çeşitli araştırmalar yürütülmekte ve ailelere destek olacak kurumlar açılmaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı Aile Danışma Merkezleri, Aile Yaşam Merkezleri, Toplum Merkezleri ve Sosyal Hizmet Merkezleri bu amaçla oluşturulmuş kuruluşlardır.

Medya aile içi şiddeti sürekli ekranlara taşımaktadır; bunun sonucu olarak da aile içi şiddet görünür hale gelmiştir. Bunun sonucunda, aile içindeki dinamiklerin ve aile yapısının etkilendiği belirlenmiştir. Bu çalışmanın amacı, aile içi şiddetin medyadaki görünürlüğünü ortaya koyarak; bu kapsamda sosyal hizmet müdahalelerinin önemini ortaya koymaktır.

2. MEDYA VE ŞİDDET

Bu bölümde medya ve aile içi şiddet ilişkisi, kadına yönelik şiddet ve çocuğa yönelik şiddet bağlamında incelenmiştir.

2.1. Kadına Yönelik Şiddet

Litaratürde aile içi şiddet üzerine yapılan çalışmalar konuyu kapsamlı şekilde irdelenmiş, aile içi şiddetin nedenleri üzerine farklı yaklaşımlar geliştirmiştir. Bunlardan sosyolojik yaklaşım, şiddetin temelini toplumsal olgulara dayandırmaktadır. Bu kurama göre; cinsiyetçi rollerin öğrenilmesine dayalı bir toplumsallaştırma süreci erkeklere toplumda güçlü ve üstün bir konum sağlamakta ve erkeğin kadın üzerinde şiddet uygulaması içinde hoşgörü ortamı hazırlamaktadır (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998).

Sosyal psikolojik yaklaşım öğrenilmiş bir davranışla erkeklerin şiddete yönelik davranışlar gösterdiğini belirtmektedir. Bu da ailesinde, çocukluğunda şiddete maruz kalmış bir anneyi ve şiddet uygulayan bir erkeği gören ya da çocukluğunda kötü muameleye maruz kalmış erkeklerin şiddete yöneldiğini söylemektedir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998).

Psikanalitik kuramlar ise; hem erkek hem de kız çocuk için şiddetin bilinçaltında var olduğunu, ancak ödipal dönemde anneden kopuşun ve anneye yönelik arzusun bastırılmasının erkek çocukta kız çocuktan daha güçlü bir korku, nefret ve şiddet duygularıyla gerçekleştiğini ortaya çıkarmıştır (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998).

Kısaca, toplumsal düzen ve normlar erkeğin kadın üzerinde egemen yapısını vurgulamaktadır. Böylece cinsiyetler arası eşitsizlik kültürel olarak meşrulaştırılmaktadır. Cinsiyetçi bakış açısı medyada da yer almaktadır. Medya, kadının mağduriyetini ve erkeğin saldırganlığını ve bu cinsiyet rolünü ekranlara getirmektedir. Kitle iletişim araçları ve medya kadına şiddeti böylelikle popülerleştirmektedir.

2.2. Çocuğa Yönelik Şiddet

Günümüzde en yaygın olan, meşru görülen şiddet biçimidir. Çocuğa karşı şiddetin yıkıcı etkileri yüzeysel yararlanmalardan sürekli fiziksel, bilişsel ve duygusal bozukluğa ve hatta ölüme kadar varabilmektedir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998).

Ailede çocuğa karşı şiddeti açıklamak için geliştirilen temel yaklaşımlar vardır. İlk yaklaşımda çocuğa karşı şiddet eylem ve eylemin sonuçlarına göre tanımlanmaktadır. Straus çocuğa karşı şiddeti, ana-baba tarafından çocuğa yönelen tokatlama, tekmeleme, bir aletle vurma, bıçaklama, ya da silahla yaralamayı içeren bir hareket olarak tanımlamaktadır (Straus, 1980). İkinci yaklaşım, fiziksel şiddeti saldırganın niyetine dayanarak açıklamaktadır. Üçüncü yaklaşım; kültürel belirlenme olarak adlandırılan yaklaşımdır. Buna göre anne baba ya da bakıcının çocuk gelişimine ilişkin toplumsal standartlara uyamayan davranışlarıyla çocuk rastlantısal olmayan biçimde yararlanmaktadır. Ana-babaların çocukların gelişimi ve sosyalleşme hakkındaki inançları güçlü bağlamsal anlam sistemleridir. Bu sistemler çocuk yetiştirme davranışlarını, ana-babaların çocuklarından beklentilerini etkilemektedir (Kağıtçıbaşı, 1990).

Literatürdeki çalışmalar fiziksel şiddet ve yaş arasında “u ilişkisi” nden söz etmektedir. Buna göre, pek çok doğum ve 3 yaşına kadar olan dönemde meydana gelen şiddet çocuğun yaşı büyüdükçe azalmakta; buna karşılık 12-16 yaş arasında tekrar yükselmektedir.

Çocuğuna karşı fiziksel şiddet kullanan ana-babanın çocukluğunda aynı muamele ile karşılaştığı görülmüştür. Ayrıca çalışmalar, şiddet eğiliminin nesiller boyunca değişmeden devam ettiğini göstermiştir. Bu durum da faydalı olacak bir takım kontrol ve koruma stratejilerinin olanaklarını kısıtlamaktadır.

Çeşitli araştırmalar çocuğa sık sık uygulanan güç gösterisinin (dayak gibi) yetersiz bir iç denetim oluşmasına yol açtığını çocuğun dış denetimine ihtiyaç duyar hale geldiğini göstermiştir. Türkiye’de yapılan araştırmalar özellikle geleneksel aile yapılarında konuşarak ikna etme yerine fiziksel cezalandırma yöntemlerinin sıklıkla uygulandığını ortaya çıkarmıştır.

Aile içi şiddetin diğer türleri olan erkeklere yönelik şiddet ve yaşlılara yönelik şiddet, yaygın olmadığı ve medyada görünürlüğünün az olması sebebiyle burada yer verilmemiştir.

3. AİLE İÇİNDEKİ ŞİDDETİN MEDYADAKİ YERİ

Medyada şiddet söylemine dair iki temel sorun saptanabilmektedir. Birincisi, ağırlıkla fiziksel şiddet vakaları olmak üzere, şiddetin sorunlu bir anlatı ile medyada yer bulması; ikincisi ise gündelik yaşamda sıklıkla deneyimlenen ancak medyada yer vermeye değer görülmeyen “sıradan şiddet” olaylarının önemsizleştirilmesi ve kamu vicdanında yer bulmamasıdır (Rahte, 2010).

Birinci sorunun işaret ettiği noktada şiddet içeriklerinin haber dilinde üçüncü sayfa formatı ile sınırlandırılarak, dramatisasyon ve sansasyonelleştirme unsurları ile dolu biçimde temsil edildiği görülmektedir. Yaygın medya anlatısı, şiddeti alt sınıfa dair örneklerle hikayeleştirirken işsizlik, yoksulluk gibi etkenlerle, çevresinde “şiddet eğilimli” olarak tanınan kişilere vurgu yaparak marjinalleştirmekte; öte yandan “aşık koca”, “işsiz sevgili” gibi betimlemelerle gerekçelendirerek meşrulaştırıcı bir dille sunmaktadır (Rahte, 2010). Namus cinayetleri ve nefret suçları bu haber gruplarının içine girmektedir.

İkinci sorunun işaret ettiği noktada fiziksel şiddet, hatta öldürme ile sonuçlanan yoğun şiddet vakaları ya da kimi cinsel taciz vakaları dışındaki “sıradan şiddet” olaylarının medyada kendine yer bulmadığının altı çizilebilir (Rahte, 2010). Aile içi şiddet bu noktada ön plana çıkmaktadır. Şiddet hikayeleri ve şiddete ilişkin paylaşımlar sıradan bir biçimde sunulmaktadır. Aile içinde yaşananlar, kadın ve çocukların yaşadığı fiziksel ve duygusal istismar vakaları dramatikleştirilerek aktarılmaktadır. Bu durum, aile içindeki bireylerin bu duygusal trajediler karşısında tepkisizleşmesine, gerçeklik duygusunu yitirmelerine ve kayıtsızlaşmalarına sebep olabilmektedir.

Özetle, medyada yer alan haber ve programların aile içi şiddetle ilişkisine bakıldığında; bunlar, kişisel saldırı, hakaret, suçlama, sorgulama, yargılama, mağduriyete övgü ve cinsiyetçi yaklaşımlarla şiddeti üretebilmekte ve aile içindeki şiddete zemin hazırlayabilmektedir. Bunun yanı sıra, programlarda veya haberlerde yer alan kişilerin aktardıkları deneyimler ve yaşam öyküleri aile içi şiddetin konuşulur ve görünebilir olmasına sebep olabilmektedir.

4. AİLE İÇİ ŞİDDET, MEDYA VE SOSYAL HİZMET

Bireyler medyada gördükleri aile içi, vb. şiddet olaylarıyla insanlara zarar vermeyi ve şiddetin yeni usullerini öğrenebilmektedirler. Yapılan araştırmalar, medyada yer alan şiddetin hayatımızın bir parçası haline geldiğini göstermektedir.

Medya şiddeti yansıtarak alevlendirmekte, tanımlayarak boyutlarını genişletmekte, vurgulayarak abartmakta ve tekrar ve tekrar yer vererek özendirilmektedir. Yani medya, şiddetin doğrudan nedeni olmasa da şiddete

yönelik davranışların ortadan kalkmaması için bir neden teşkil etmektedir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998).

Basında kadına yönelik şiddet haberlerini konu edinen araştırmasında Aziz (1994b) şu bulguları elde etmiştir. Aile içindeki şiddetin faili daha çok kocadır. Kadına yönelik şiddetin biçimleri dayak, tecavüz, cinsel taciz, yaralama ve en yüksek oranda (% 41) öldürmedir. Şiddetin nedenleri arasında namus, kocaya karşı gelme ve erkeğin iş hayatındaki başarısızlığı öne çıkan nedenlerdir. Şiddete yönelik haberlerde “magazin” niteliği ağır basan bir dil kullanılmakta ve haber iletmenin asgari kurallarına dahi uyulmamaktadır. Bu durum ailenin toplumdaki imajını da etkileyen faktörler arasındadır.

Sosyal hizmet bilim, meslek ve disiplin olarak aile içi şiddete müdahalelerde bulunur. Toplumda aile refahını sağlayarak, sosyal adaleti yerine getirmeye çalışır. Sosyal hizmetin temel müdahale düzeyleri şunlardır:

- ✓ Koruyucu ve önleyici
- ✓ Tedavi ve rehabilite edici
- ✓ İyileştirici ve geliştirici

Aile içi şiddette daha çok kullanılan müdahale tedavi ve rehabilite edici müdahalelerdir. Bu konuda; ailelerin varolan sorunlarını belirleme ve sorunun tüm boyutlarıyla ele alınması, ön değerlendirme yapılması, bir eylem planı hazırlanması ve buna göre müdahalelerde bulunulması gerekir. Aile içi şiddetin önüne geçebilmek için de koruyucu ve önleyici müdahaleler ve bu doğrultuda hizmetlerin sunulmasına ağırlık verilmelidir (Duyan, 2010).

Şiddet uygulanan ailelerde bireyler bu şiddetten çeşitli şekillerde etkilenmektedirler. Şiddetin değişik türleri her şeyden önce bireylerde bir takım psikolojik hasarlara neden olmaktadır. Örneğin, benlik saygısı kaybı, kendine güvende azalma bu faktörler arasındadır. Bunlar, kişisel olarak düşünmeyi ve kendi düşüncülerinden emin olmamayı getirmektedir (Topçuoğlu 2006).

Şiddet aile sisteminde şiddet çeşitli hasarlara yol açar ve ailenin işlevselliğini bozar. Ailenin işlevsel olmaması/olamaması her yaş grubunda bireyin hayatını etkiler (İl, 2003). Aile içi şiddete maruz kalan bireylerin sağlıkları ve sosyal işlevsellikleri olumsuz etkilenir. Sosyal hizmetin bu noktada amacı, ailedeki değişimleri anlamak ve ailelere yardımcı olmaktır.

Aile içi şiddetle mücadelede şiddetin değişik tarafları açılarından grup çalışmaları toplum merkezleri ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla sağlanabilir. Burada kritik olan sadece şiddete uğrayan bireylerin değil, şiddet uygulayanın da rehabilitasyona ihtiyacı olduğudur. Şiddet eğilimli bireylere etkili iletişim yolları, sorun çözme metotları, duygularıyla yüzleşme ve baş etme metotları konusunda eğitim grupları sosyal hizmet müdahalesi olarak yapılabilir (Topçuoğlu 2006).

Aile sisteminin etkileşimde olduğu topluluk alt kültüründe şiddetin onaylanıp onaylanmaması da hem bireylerin bu konudaki farkındalığını hem de aile içinde bu konudaki tutumlarını etkileyen bir unsurdur. Bu anlamda, şiddetin önlenmesinde toplulukla yapılacak çalışmalar önemlidir. Bu noktada, topluluk içindeki değerlerin ve ailelerin toplulukla olan etkileşimlerinin değişmesi için yerel çapta çalışmaların planlanmasının teşviki önemli bir sosyal politika unsuru olabilir (Topçuoğlu 2006).

Şiddeti besleyen ve öngören unsurların başında toplumsal yapı gelmektedir. Bu bağlamda, erkek egemen toplum kadına ve çocuğa şiddeti normal olarak algılamakta ve normalleştirmektedir. Bu kapsamda getirilebilecek öneriler şunlardır:

- ✓ Aile içi şiddeti önlemeye ve sorunun çözümüne yönelik kapsayıcı sosyal politikalar geliştirilmeli; medyada aile içi şiddete ilişkin haberlerde denetim unsuru ön plana çıkarılmalıdır.
- ✓ Geliştirilen sosyal politikalarda toplumsal cinsiyet eşitliği vurgulanmalıdır.
- ✓ Aile içi şiddet konusunda duyarlılık ve bilinçlenme çabalarının çocukları da içeren eğitim kampanyalarıyla desteklenmesi gerekmektedir.
- ✓ Hukuksal düzenlemelerin kadın ve çocuğun yararına iyileştirilmesi gerekmektedir.
- ✓ Şiddete maruz kalmış kişiler için kurum ve kuruluşlar etkili ve insancıl mekanizmalar geliştirmelidir.
- ✓ İnsanların hayatı birlikte paylaştıkları yakın çevrelerinin de pozitif desteği ve farkındalığı bu konuda büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Aziz, A. (1994b). Medya, Şiddet ve Kadın. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Duyan, V. (2010). Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Ankara.
- Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D., Altıntaş, M. (2012). “Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet”. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 4(1): 112-137.
- İl, S. (2003). “Keçiören Bölgesi Hane Halkı Araştırması”. Toplum ve Sosyal Hizmet. Cilt:14. Sayı:2 s:23-32.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1990). İnsan, Aile, Kültür. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kitiş Y. ve Bilgici, S. Ş. (2007). “Bir Aile İçi Şiddet Olgusu; Sır Tutma İlkesi ile Şiddeti İhbar Etme Yükümlülüğü Arasındaki Etik İkilem. Aile ve Toplum Dergisi. 3(11): 7.
- Rahte, E. Ç. (2010). “Aile İçi Şiddet ve Medya: Gündüz Kuşağı Televizyonunda Şiddetin Görünürlüğü ve Yeniden Üretimi”. İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi”. (30): 181.
- Straus, M. A. ve Hataling, G. T. (1980). The Social Causes of Husband-Wife Violence. Minnesota Archive Editions, Minnesota.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (1998). Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet. Birinci Basım, Ankara.
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2001). Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı. Ankara.
- T.C. Devlet Bakanlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (1995). Ailede Kadına Şiddet ve Kadın Suçluluğu. Birinci Basım, Ankara.
- Topçuoğlu, R. A. (2006). “Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sosyal Çalışma”. İnternet Bilgisi: <http://eski.bianet.org>. Erişim Tarihi: 13.02.2018.
- Walker, L. E. (1979). Battered Woman: Sex Roles and Clinical Issues. Professional Psychology, 12(1): 81-91.